

להתפלל בשביל חולה עכו"ם

א. שו"ת יחיה דעת חלק ו סימן ס

וכן בקודש חזיתיה להגאון רבי יצחק עטייה בספר רוב דגן (בקונטרס אות לטובה סימן מה), שנשאל אם מותר ללחוש ולהתפלל על גוי חולה שיתרפא, והשיב, שאם הוא בידעו ומכירו שהוא מחסידי אומות העולם ושומר שבע מצות של בני נח, פשוט מאד שמותר לברכו ולהתפלל עליו שיתרפא, אבל אם הוא מסופק בו, ואינו מכיר במעשיו, יתפלל עליו שיחזור למוטב ויתרפא, וכמו שאמרו בברכות (י) במעשה של ברוריא, יתמו חטאים ולא חוטאים, וכשם שמפרנסים עניי גוים עם עניי ישראל מפני דרכי שלום (גיטין נט:), כן יש להתיר להתפלל על גוים חולים שיתרפאו. ואפשר דחיובא נמי איכא להתפלל עליהם מפני דרכי שלום. ומה גם אם תהיה שעת רצון שיתרפא, יהיה קידוש ה' בדבר. וגם אפשר שעל ידי כך יתגייר ויהיה גר צדק....

ברכת הגומל

ב. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נד עמוד ב

אמר רב יהודה אמר רב ארבעה צריכין להודות יורדי הים הולכי מדברות ומי שהיה חולה ונתרפא ומי שהיה חבוש בבית האסורים ויצא... רב יהודה חלש ואתפח על לגביה רב חנא בגדתאה ורבנן אמרי ליה בריך רחמנא דיהבך ניהלן ולא יהבך לעפרא אמר להו פטרתון יתי מלאודויי:

ג. רמב"ם הלכות ברכות פרק י הלכה ח

ארבעה צריכין להודות, חולה שנתרפא, וחבוש שיצא מבית האסורים, ויורדי הים כשעלו, והולכי דרכים כשיגיעו לישוב....

ד. הגהות מיימוניות הלכות ברכות פרק י הלכה ח

פירש רבינו יוסף דוקא חולה שנפל למשכב, אבל חש בראשו או במעיו ולא נפל למשכב אין צריך לברך. אמנם בערוך בערך ארבעה פירוש בשם רב האי גאון שאפילו חושש בראשו או בגרונו נהגו לברך אחר שקראו בתורה ע"כ:

ה. תורת האדם שער הסוף - ענין הרפואה

ולענין ברכת החולים לאו דוקא בחולי שיש בה סכנה, ולא במכה של חלל דוקא, אלא כל שעלה למטה וירד צריך להודות, מפני שדומה כמו שהעלוהו לגדרום לידון וצריך פרקליטין גדולים להנצל, ורחמיו של הקב"ה נעשו לו פרקליטין. וכן בענין הדרך שכל הולכי דרכים צריכין להודות. ואף על גב דרב יהודה הולכי מדברות אמר, לישנא דקרא נקט, וכל דרך במשמע....

ו. ספר אבודרהם ברכת הראייה השבח וההודאה

ולענין חולה כתב ה"ר יוסף דוקא חולה שנפל למטה אבל אם חש בראשו או במעיו אינו צריך לברך. וכן כתבו התוס'. אבל בערוך כתב אפילו חש בראשו או במעיו צריך לברך. וכן כ' הרמב"ן וכן נהגו.

ז. שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תקעב (אלף א)

שאלת ממני ידיד נפשי אודיעך דעתי במי שנפל מן הסולם והיה חושש מצד כאב האיברים ולא נפל למשכב ולא חלה אם חייב לברך הגומל או לא. ואם יש לחוש משום הוצאת שם שמים לבטלה.

תשובה: דבר זה מחלוקת פוסקים... וכיון שהוא מחלוקת טוב הוא שלא לברך להוציא עצמו מספק ברכה לבטלה. ואף על גב דכתב הטור שנהגו בספר לברך אפי' על מיחוש, אין ראוי לסמוך על זה כיון שיצאנו מספרד ואין במקומות הללו שום מנהג, וכ"ש שאני רואה את דברי האומרים שאם לא נפל למשכב לא יברך.

- חדא, דהוי מילתא מציעתא שהרי הראב"ד ז"ל כתב דאין מברכין אותה אלא היכא דאיכא סכנת נפשות כגון אשתא צמירתא ומכה של חלל שמחללין עליו את השבת, ונמצאת סברא זו ממוצעת בין סברת הראב"ד וסברת הערוך ז"ל.
 - ותו דנלמוד מענין שבת דאמרינן חולה שאין בו סכנה אומר לעכו"ם ועושה. ואלו משום מיחוש לא התירו לעכו"ם אפילו בדבר שאיסורו מדרבנן ומשמע ודאי דחושש לא הוי בכלל חולה והכא לענין הודאה חולה תנן.
 - ואפי' לשיטת הירושלמי דאמר כל הדרכים בחזקת סכנה הם ויש מי שלמד ממנה דאפי' לענין ברכת הודאה היא שנויה ולא לענין תפלת הדרך דוקא. לא קשיא אלא אדרבה איכא מינה סיעתא לדידן דוקא כל הדרכים בחזקת סכנה אמרו ולא כל החולים....
- ולפיכך הנכון הוא שאם נפל למשכב מחמת הנפילה צריך לברך ואם לא נפל למשכב והיתה הנפילה מקום סכנה צריך לברך שעשה לי נס... ורואה אני בכיוצא בזה שיברך בלא הזכרת שם ומלכות דהא איכא מאן דמפרש דכל הברכות כיוצא בהם בלא שם ומלכות, והיכא דאיכא פלוגתא בעיקר הברכה יעשה כדבריו שלא הפסדנו כלום כיון שאינו מזכיר שם ומלכות. והנראה לע"ד כתבתי: (אעפ"י שלא כתב כן הריב"ש ז"ל בתשובה סימן של"ז)

ח. טור אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ריט

וכן לענין חולה כתב הר"ר יוסף דוקא חולה שנפל למטה אבל חש בראשו או במעיו א"צ לברך, וכן כתב הראב"ד דוקא במכה של חלל שיש בו סכנה, אבל הרמב"ם ז"ל כתב דבכל דרך ובכל חולי צריך להודות, דגרסינן בירושלמי כל הדרכים בחזקת סכנה הם (וכל החולים בחזקת סכנה הם) וכ"כ בערוך דאפילו חש בעיניו או בראשו צריך לברך. וכן נוהגין בספרד:

ט. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ריט סעיף ה

בכל חולי צריך לברך, אפילו אינו חולי של סכנה ולא מכה של חלל, אלא כל שעלה למטה וירד, מפני שדומה כמי שהעלוהו לגרדום (פי' מעלות שעושים דיינים לשבת כשדנין) לידון, ואין הפרש בין שיש לו מיחוש קבוע ובא מזמן לזמן, ובין שאינו קבוע. הגה: י"א דאינו מברך רק על חולי שיש בו סכנה, כגון מכה של חלל (טור בשם הראב"ד והר"ר יוסף וכן נוהגין באשכנז).

י. משנה ברורה סימן ריט ס"ק כד

כל שעלה למטה - אבל אם לא עלה למטה כלל רק שיש לו איזה מיחוש בעלמא בראשו או בגרונו וכה"ג אינו מברך אפילו לדעה זו:

יא. נשמת אברהם או"ח ריט (ב) PDF pg. 198

יב. אליה רבה סימן ריט

ומצאתי כתוב [עטרת זקנים סק"ב] שאין לברך עד שיצא מהצרה לגמרי, דלכך לא נאמרה "כי טוב" בשני שלא נגמרה מלאכת המים [ב"ר ד, ו], הרי שהלשון "טוב" מורה על טובה שנגמרה בטובה ובמלוואה, ובחולה עד שילך על בוריו ע"כ.

יג. שו"ת הרשב"א חלק א סימן פב

שאלת עוד: חולה שחייב לברך כמה הוא חושש עד שיהא צריך לברך. ואם יש לו מיחוש קבוע שחושש בו מזמן לזמן ועולה מחמתו למטה. כל זמן המשך החושש אם חייב לברך אם לאו? תשובה: כך נראין הדברים שכל חולה שעולה למטה מחמת אותו חולי כשעומד צריך לברך. שכל שעולה למטה כעולה לגרדום לידון שאומרין לו "הבא ראייה והפטור". ואין הפרש בין שיש לו מיחוש קבוע לבא מזמן לזמן ובין שאינו קבוע. ואדרבה כל שהוא קבוע הוא יותר חזק. ואף על פי שנעשה לו נס פעמים רבות וניצל ממנו מן השמים רחמוהו. ולא כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא.

יד. אגרות ר' עקיבא איגר, אגרת קכג, לחתנו החתם סופר

קודם אור היום נפילתי בחולי שלשול שהייתי שופך משך רביע שעה ונחלשתי מאוד והוצרכתי לחזור למטתי ותיכף התחיל החזה להגיס בהשמעת קול מאוד בגרוני, והי' גסיסה גמורה, ותפלות וצעקות רבים ופדיונות נתקבלו למרום ופדאוני ממות, ותודה לקל יצאתי מהסכנה וברכתי בש"ק העבר ברכת הגומל. ועדיין חלוש אני מאוד וא"א לי לזוז מדלת ביתי, אבקש מאוד מכבודכם להזכירני בתפלתכם הזכה...

טו. שו"ת שבט הלוי חלק ד סימן קנב

ולדידי פשוט דכל שיצא מכלל סכנה של עכשיו וירד מהמטה ויצא לחוץ דהיינו שיצא מעצם הסכנה רק צריך עוד איזה טיפול על הרושם שנשאר בזה ונמשך כידוע לפעמים זמן רב, יברך ברכת הגומל בשם ומלכות דמ"מ עכשיו נעשה לו טובה ונס מן השמים, וכדמות ראי' מהמבואר סי' רי"ט ס"ח והוא מתשובת הרשב"א דאפילו יש לו מיחוש קבוע...

טז. שו"ת דברי יציב חלק אורח חיים סימן פו

וע"ד שאלתך מתי לברך, הנה בעט"ז שם בסעיף ו' כתב, ונראה שאין לברך עד שיצא מהצרה לגמרי, וכן בחולה עד שיחזור לבוריו לגמרי וכמ"ש במכילתא וכו' עיין שם, וכן הוא בא"ר שם סק"א, ובסידור התניא סדר ברכות הנהנין פרק י"ג אות ה' שאין לברך עד שיחזור לבוריו לגמרי עיין שם, וכן באשל אברהם להגה"ק מבוטשאטש מהדו"ק כתב בתוך דבריו שאין מברכים עד ששב לבוריו ואיתנו לגמרי, ובמהדו"ת לא הכריע בזה. ועיין ביד דוד ברכות נ"ד בשם המהראנ"ח באמרי שפר פרשת אמור, דממ"ש רש"י ד"ה ארבעה צריכים להודות וכשיוצאים מן הסכנה, וכן מדברי הרמב"ם פ"ו מברכות ה"ח, משמע דבעינן שיצא לגמרי מן הסכנה עיין שם.

ושמעתי מכ"ק אאמור"ר זי"ע, שכך היה מורה זקה"ק מצאנז זי"ע להמתין עד שיבריא לגמרי ממחלתו ולא ירגיש יותר שום חולשה ורפיון מכח המחלה, ולברך רק כששב לאיתנו לגמרי כמו שהיה קודם שנחלה. וסיפר שזקה"ק בעצמו בירך פעם ברכת הגומל כשחלק מהקהל כבר לא זכרו שהיה פעם חולה, וכמשמעות הפוסקים הנ"ל.

יז. נשמת אברהם או"ח ריט (ג) PDF pg. 198